

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 20/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi Sipoonkorven kansallispuistosta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 12 päivänä tammikuuta 2011 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Sipoonkorven kansallispuistosta (HE 324/2010 vp).

Lakialoite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavan lakialoitteen:

— LA 16/2008 vp — Jacob Söderman/sd ym.; Laki Sipoonkorven kansallispuistosta

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (MmVL 30/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ympäristöneuvos Jukka-Pekka Flander ja hallitusneuvos Satu Sundberg, ympäristöministeriö
- suunnittelija Katja Matveinen-Huju, maa- ja metsätalousministeriö
- aluejohtaja Stig Johansson ja erikoissuunnittelija Tiina Niikkonen, Metsähallitus
- kehitysjohtaja Mikko Aho ja ympäristönsuojelutarkastaja Anu Juvonen, Sipoon kunta
- ympäristöpäällikkö Stefan Skog, Vantaan kaupunki
- virastopäällikkö Tuomas Rajajärvi, Helsingin kaupunki
- luonnonsuojeluasiantuntija Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- suojelujohtaja Jari Luukkonen, WWF Suomi.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut:

- Uudenmaan riistanhoitopiiri
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- Mountain Bike Club Finland (MTBCF) ry

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITE

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Sipoonkorven kansallispuistosta. Sipoon kunnassa sekä Helsingin ja Vantaan kaupungeissa sijaitseville valtion omistamille alueille perustettaisiin nykyisen Sipoonkorven luonnonsuojelualueen tilalle kansallispuisto. Kansallispuiston perustamisella suojeltaisiin metsien, kallioiden,

soiden sekä perinneympäristöjen luonnehtimat alueet kasvavalla metropolialueella.

Kansallispuiston alueet kuuluvat Natura 2000-verkoston ja osin valtakunnalliseen lehtojensuojeluohjelmaan. Puiston perustamisella toteutetaan kansallisten suojelutavoitteiden

ohella myös Natura 2000 -alueiden suojelutavoitteita vastaavat suojelutoimenpiteet.

Perustettavan kansallispuiston pinta-ala olisi 1 857 hehtaaria. Kansallispuistoa on tarkoitus sen perustamisen jälkeen laajentaa Helsingin kaupungin ja valtion välisin maanvaihdoin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Lakialoite

Lakialoitteessa LA 16/2008 vp ehdotetaan, että Sipoonkorpeen perustetaan uusi kansallispuisto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Sipoonkorven kansallispuisto turvaa metropolialueen luonnon monimuotoisuutta

Sipoonkorven kansallispuisto ehdotetaan perustettavaksi valtion omistamille alueille, jotka sijaitsevat Sipoon kunnassa sekä Vantaan ja Helsingin kaupungeissa. Perustettavan kansallispuiston pinta-ala olisi yhteensä 1 857 hehtaaria. Valiokunta toteaa, että kansallispuisto on osa nopeasti kasvavan metropolialueen suojelualue- ja ekologista verkostoa, jolla pyritään hidastamaan seudun luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä Suomen kansallisten ja kansainvälisten luonnonsuojelutavoitteiden mukaisesti.

Kansallispuiston perustamisella suojellaan metsiä, kallioita, soita sekä perinneympäristöiksi luonnehdittavia alueita niin sanotulla Sipoonkorven ydinalueella. Valiokunta toteaa, että etenkin luonnontilaiset metsäiset kallioalueet vähenevät nopealla vauhdilla koko metropolialueella. Tässä suhteessa Sipoonkorven perustettava kansallispuisto täydentää Espoon Nuuskion kansallispuiston ja Kirkkonummella sijaitsevan Meikonsalon luonnonsuojelualueen sekä eräiden muiden pienempien suojelualueiden muodostamaa pääkaupunkiseudun viherkehää.

Sipoonkorven alueelle on ominaista jyrkkäpiirteinen pinnanmuodostus, jossa karut ja jyrkänteiset kalliot, rehevät rinnermetset sekä päh-

kinää ja lehmusta kasvavat lehdot vaihtelevat. Alueen hemi- ja eteläboreaalinen lajisto on monipuolinen, ja siihen sisältyy lukuisia uhanalaisia ja harvinaisia lajeja. Valiokunta painottaa perustettavan Sipoonkorven kansallispuiston muodostavan metropolialueella tärkeän lisän metsäisten kallioiden, pikkusoiden, kulttuuriympäristöjen sekä pienistä virtavesistä riippuvaisten luontotyyppien ja lajien suojeluun.

Kansallispuiston on suojelutavoitteensa ohella pystyttävä palvelemaan myös virkistystä, opetusta ja luontoharrastusta sekä tutkimusta. Sipoonkorven kansallispuiston perustaminen metropolialueelle takaa paikallisen ja seudullisen virkistys- ja luontoharrastuksen. Myös opetuksen kannalta kyseessä on merkittävän ja vetovoimaisen potentiaalin kehittäminen tiivistyvän ja asukasmäärältään kasvavan alueen ytimessä.

Lisääntyvä virkistyspaine ja kasvava kävijämäärä asettavat kuitenkin erittäin suuret haasteet kansallispuiston hoidolle, opastukselle ja virkistyspalveluiden kehittämiseksi. Sipoonkorven kansallispuisto on sen perustamistavoitteisiin sekä kasvaviin kävijä- ja käyttöpaineisiin nähden pinta-alaltaan pieni sekä kiinteistörakenteeltaan varsin hajanainen. Esimerkiksi Espoon Nuuskio on sijainniltaan Sipoonkorpea syrjäisempi ja pinta-alaltaan huomattavasti suurempi (noin 5 000 hehtaaria) kansallispuisto.

Kaavoituksella keskeinen merkitys kansallispuiston lähialueiden ekologisten käytävien turvaamisessa

Sipoonkorven kansallispuiston perustaminen toteuttaa Uudenmaan maankäyttöä ohjaavien eriateisten kaavojen tavoitteita ja vahvistaa osal-

taan metropolialueen luonnonsuojeluun ja virkistyskäyttöön tarkoitettujen alueiden verkostoa. Ympäristöministeriö vahvisti Itä-Uudenmaan maakuntakaavan 15.2.2010 lukuun ottamatta Helsingin liitosaluetta. Perustettavaksi esitetyn kansallispuiston alueet on maakuntakaavassa lähes kokonaan osoitettu suojelualueeksi. Helsinki, Sipoo ja Vantaa valmistelevat alueelle yleiskaavaa ja suunnittelevat Sipoonkorven läheisyyteen uusia asuinalueita. Alue tarjoaa myönteisiä mahdollisuuksia luonnonläheisten alueiden rakentamiseen. Uusi asutus tulee kuitenkin aiheuttamaan kansallispuistolle kasvavan virkistyskäyttöpaineen.

Valiokunta korostaa, että kansallispuisto ei pysty yksinään vastaamaan Sipoonkorven ydinalueeseen kohdistuviin suuriin virkistyskäyttöpaineisiin luonnonsuojelutavoitteiden vaarantumatta. Asuinalueiden väliin tarvitaankin riittävästi viherkäytäviä sekä tulevan asutuksen viereen helposti saavutettavia lähivirkistysalueita. Pääkaupunkiseudulla on valtion, kuntien ja Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen hallinnassa yhteensä noin 18 000 ha luonnonsuojeluun ja virkistyskäyttöön tarkoitettuja alueita, joiden kytkeytyneisyyttä toisiinsa tulee edelleen parantaa kaavoituksen avulla. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että kansallispuiston läheisyydessä sijaitsevien Vantaan kaupungin Kuusijärven ja Ojangon virkistysalueiden suuntaan luodaan toimivat yhteydet. Lisäksi eri toimijoiden välistä yhteistyötä on lisättävä siten, että koko viherkehän lähiluonto- ja luontomatkoilukohteet palvelevat käyttäjiä nykyistä paremmin.

Sipoonkorven—Östersundomin alueelle kaavaillun lisäasukasmäärän edellyttämien lähivirkistysalueiden osalta valiokunta toteaa, että niistä päätetään kaavoitusprosessissa. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää erityisesti, että yleiskaavassa osoitetaan riittävät virkistysalueet, mikä Sipoonkorven lähialueiden suunnittelussa on keskeistä. Valiokunta pitää tärkeänä, että kaavoituksen yhteydessä turvataan luonnonsuojelualueiden kytkeytyneisyys ja toimivien ekologisten ja virkistyskäyttöä palvelevien viherkäytävien säilyminen erityisesti Sipoonkorvesta Helsingin merenrannan Natura 2000 -alueille

sekä rakentamattomien riittävien puskurialueiden säilyminen taajamarakenteen ja kansallispuiston välissä. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan yleiskaavassa voidaan antaa suojelumääräyksiä, jos se on maiseman, luonnonarvojen tai muiden erityisten ympäristöarvojen takia tarpeen.

Sipoonkorven kansallispuiston läheisyydessä vireillä olevista ja tulevaisuudessa mahdollisesti haettavista maa-ainesten ottamista koskevista lupahakemuksista valiokunta toteaa, että lupien käsittelyn yhteydessä tulee huolehtia maa-ainelain (555/1981) 6 §:n luvan myöntämisen edellytysten toteutumisesta. Maa-ainesten ottamisessa on huomioitava alueen luonnonsuojelliset ja maisema-arvot. Alueella, jolla on toimenpiderajoitus kaavoituksen laatimista varten, on huolehdittava lisäksi, ettei maa-ainelupa tuota huomattavaa haittaa kaavoitukselle eikä turmele maisemakuvaa. Lisäksi rakennuslupahakemusten yhteydessä tulee huolehtia maankäyttö- ja rakennuslain 137 §:n edellytysten toteutumisesta. Rakentaminen ei saa aiheuttaa haittaa kaavoitukselle tai vaikeuttaa erityisten luonnon- tai kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä sekä virkistysarvojen turvaamista.

Kansallispuistoa tarpeen laajentaa yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi

Valiokunta painottaa, että kansallispuistoa tulee perustamisen jälkeen nopealla aikataululla yhtenäistää ja laajentaa erityisesti Helsingin ja valtion välisin maanvaihdoin. Lisäksi tulee selvittää mahdollisuuksia muiden julkisoikeudellisten tahojen, kuten esimerkiksi Uudenmaan virkistysalueyhdistyksen ja valtion välisiin maanvaihtoihin ja alueiden liittämiseen kansallispuistoon. Valiokunta korostaa myös yleisesti metropolialueen suojelualueiden verkoston kattavuuden laajentamista ja samalla myös riittävien ekologisten yhteyksien luomista.

Yksityisten maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuvilla toimilla tulee pyrkiä Sipoonkorven kiinteistörakenteen eheyttämiseen ensisijaisesti METSO-hankintarahoituksella. METSO-ohjelman keinoja tulisi käyttää alueen luonnonarvojen ja maiseman säilyttämisessä. Valio-

kunta pitää myös maakunnallisen tai valtakunnallisen maisemanhoitoalueen muodostamista ympäröiville yksityismailla selvittämisen arvoisena.

Hirvieläinkantojen säätely

Valiokunta toteaa, että Sipoonkorven suojelua koskevaan nykyiseen valtioneuvoston asetukseen (1381/2006) liittyneellä erillisellä voimaantulosäännöksellä on jätetty metsästysvuokrasopimukset voimaan, joten hirvenmetsästys alueella on tällä hetkellä mahdollista. Lakiehdotuksen perusteluiden mukaan ottaen huomioon kansallispuiston perustamistarkoitus ja sen sijainti metropolialueella sekä kansallispuistoksi ehdotettavan alueen virkistyskäyttömerkitys metsästys esitetään kiellettäväksi. Lakiehdotukseen sisältyy voimaantulon osalta kuitenkin siirtymäsäännös, jonka mukaan metsästys on sallittua kansallispuiston alueella voimassa olevien metsästysvuokrasopimusten mukaisesti kolmen vuoden ajan lain voimaantulosta. Siirtymäajan jälkeen kansallispuistoissa sovellettavien luonnonsuojelulain 15 §:n metsästäystä koskevien säännösten mukaan Sipoonkorven kansallispuistossa voidaan Metsähallituksen luvalla muun muassa ajaa hirveä metsästyksen yhteydessä sekä poistaa alueen ulkopuolella turvallisuushkaa aiheuttavien riistaeläinlajien yksilöitä.

Valiokunta toteaa, että Sipoonkorven kansallispuisto sijoittuu kolmen Suomen vilkkaimpiin lukeutuvan tien, Lahden moottoritien, Kehä III:n ja Porvoon moottoritien, läheisyyteen. Kaikkiaan Vantaalla ja Sipoossa tapahtui vuosien 2006 ja 2010 välisenä aikana tilastojen mukaan 82 hirvionnettomuutta, joista yhdeksän johti henkilövahinkoihin. Erityisesti Sipoonkorven alueen tiestöllä on tapahtunut liikenneonnettomuuksia, joissa toisena osapuolena on hirvieläin. Vuonna 2009 Sipoonkorven vaikutuspiirissä olevilla teillä tapahtui tiehallinnon tilastojen mukaan 18 hirvieläinonnettomuutta tai tilannetta, missä eläin jouduttiin lopettamaan poliisioperaationa sen aiheuttaman välittömän turvallisuushan vuoksi. Näistä eläimistä 15 oli hirviä, ja onnettomuuksista kaksi johti henkilö-

vahinkoihin. Onnettomuuksien ajankohtaa ei ole tilastoissa eritelty.

Sipoonkorven alueella hirvisaalis vuosina 2004—2009 on ollut yhteensä 6—15 hirveä vuodessa niiden metsästysseurojen osalta, joilla on paljon aluetta tulevassa kansallispuistossa. Koko laajemman itäisen Vantaan ja Helsingin (Sotunki ja Östersundom) sekä Sipoon Hindsbyn, Gesterbyn ja Immersbyn yhteinen hirvisaalis on vaihdellut vuosina 2004—2009 yhteensä 26—40 hirven välillä.

Otettaessa huomioon ehdotettu metsästysvuokrasopimuksia koskeva kolmen vuoden siirtymäaika hirvenmetsästyksen kiellon vaikutukset alkavat mahdollisesti näkyä noin viiden vuoden kuluttua kansallispuiston perustamisesta. Valiokunta pitää maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntoon viitaten tärkeänä, että rauhoitusmääräysten vaikutuksia alueen hirvieläinkantojen säätelyyn ja sitä kautta hirvionnettomuusiin seurataan siirtymäaikana ja sen jälkeen. Hirvikantojen säätelyssä tulee hyödyntää Nuuksiossa kehitettyjä toimintamalleja. Valiokunta korostaa erityisesti poikkeusluvista päättävän Metsähallituksen ja riistahallinnon kiinteän yhteistoiminnan kehittämisen sekä muiden ennalta ehkäisevien toimien tärkeyttä hirvionnettomuuksien ehkäisemisessä.

Sipoonkorven kansallispuiston rakenteiden ja palveluiden kehittäminen

Sipoonkorven alueella on jo tällä hetkellä voimakas kävijäpaine, vuoden 2010 käyntimäärä oli 51 000 ja kasvua edelliseen vuoteen oli 23 prosenttia. Metsähallituksen arvion mukaan Sipoonkorven kansallispuiston käyntimäärät saavuttanevat lähitulevaisuudessa Nuuksion kansallispuiston noin 180 000 käynnin määrän. Valiokunta toteaa, että alueen nykyinen infrastruktuuri on riittämätön. Kasvava kävijäpaine edellyttää palvelurakenteita, käytön ohjaamista ja virkistyskäytön sekä luontomatkailun palveluita alueen luontoarvojen turvaamiseksi samaan tapaan kuin nykyisissä kansallispuistoissa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää puiston saavutettavuuteen joukkoliikennevälineillä eri puolilta aluetta.

Valiokunta toteaa, että suojelualueiden hoidon kustannukset tulevat olemaan Sipoonkorvessa samaa luokkaa kuin nykyisissä virkistyspainotteisissa kansallispuistoissa. Kasvavien kävijämäärien ohjaaminen kulutusta parhaiten kestäville alueille vaatii opastus- ja palveluvarustuksen tuntuvaa lisäämistä valtion mailla. Hallituksen esityksen arvion mukaan näistä toimista aiheutuu arviolta keskimäärin 400 000 euron vuotuiset kustannukset kansallispuiston perustamista seuraavana viiden vuoden investointiajaksona. Määräraha esitetään otettavaksi huomioon valtion vuosittaisissa tulo- ja menoarvioesityksissä. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että kansallispuiston perustamista varten varataan riittävä kertaluonteinen määräraha. Valiokunta korostaa myös rakenteiden ylläpidon resurssien turvaamista kansallispuistossa rakentamisvaiheen jälkeen.

Yhteistyöryhmä tarpeellinen kansallispuiston ja lähialueen toimintojen yhteensovittamisessa

Sipoonkorven alue on mosaiikkimainen yhdistelmä topografialtaan ja luonnon piirteiltään vaihtelevia kalliometsäalueita ja asuttua viljelymaisemaa. Kansallispuisto tulee lomittumaan aktiivikäytössä oleviin maa- ja metsätalousvaltaisiin tiloihin. Kokonaisvaltaisten ekosysteemihyötyjen ja -palveluiden sekä sosiaalisen kestävyuden kannalta on tärkeätä, että kansallispuistona suojellut alueet ja maaseudun kulttuurimaisema lomittuvat luontevasti toisiinsa ja että seudun asukkaat ja kansallispuisto voivat elää rinnakkain.

Sipoonkorven alueella asuvien maanomistajien ja tilallisten, alueen virkistys- ja muun käytön sekä erilaisten intressiryhmien tavoitteita ja toimintoja yhteen sovittamaan ehdotetaan perustettavaksi erittäin laajapohjainen yhteistyöryhmä, joka toimisi Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johdolla, jonka ympäristövastuualueella on keskeinen merkitys tässä työssä. Valiokunta toteaa, että jo tällä hetkellä alueella toimii yksityisten metsänomistajien

aloitteesta vuonna 2008 muodostettu Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSOon kuuluva yhteistoimintaverkosto (Samarbete i Storskogen), jolle ympäristöministeriö on myöntänyt rahoitusta.

Valiokunta pitää välttämättömänä alueen kuntien ja kaupunkien, maanomistajien ja asukkaiden sekä muiden kansallispuistoa käyttävien intressitahojen välisen laaja-alaisen yhteistyöryhmän perustamista Sipoonkorven kansallispuiston ja sen lähialueen kehittämisessä.

Kansallispuistojen toiminnan turvaaminen

Valiokunta korostaa, että kansallispuistot ja luonnonsuojelualueet muodostavat alueellisen suojeluverkoston rungon, jonka avulla säilytetään kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaimmat kohteet. Reitistöjä tukevan infrastruktuurin toimivuuden parantaminen on tärkeää kestävä virkistyskäytön ja luontomatkaillen edistämiseksi siten, että alueiden suojeluarvojen säilyminen varmistetaan. Kasvavan virkistyskäytön ja matkailun tarpeet sekä luontoarvojen turvaaminen edellyttävät suojelualueiden palvelujen kehittämistä ja alueiden kulumisen ehkäisemistä. Valiokunta on yleisesti huolissaan tarkoitukseen varatun kunnossapitorahoituksen riittävydestä ottaen huomioon kävijämäärien jatkuva kasvu ja uusien kansallispuistojen perustamisesta aiheutuvat kustannukset. Määrärahasoa tulee siten korottaa pysyvästi.

Lakialoite

Valiokunta on hyväksynyt lakiehdotuksen hallituksen esityksen mukaisena. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että aloite hylätään.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että lakialoite LA 16/2008 vp hylätään.

YmVM 20/2010 vp — HE 324/2010 vp

Helsingissä 22 päivänä helmikuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Susanna Huovinen /sd	Timo Korhonen /kesk
vpj.	Pentti Tiusanen /vas	Merja Kuusisto /sd
jäs.	Timo Heinonen /kok	Tapani Mäkinen /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Sanna Perkiö /kok
	Timo Juurikkala /vihr	Janne Seurujärvi /kesk
	Tanja Karpela /kesk	Tarja Tallqvist /kd
	Antti Kaikkonen /kesk	Pauliina Viitamies /sd
	Timo Kaunisto /kesk	Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.